

Lager inkomen op bedrijven met producties vanaf 9500 kg melk per koe

Modale melkproductie rendeert het best

Het klinkt tegenstrijdig: naarmate koeien meer melk geven, daalt het gezinsinkomen van de melkveehouder. Toch blijkt uit een analyse van Alfa Accountants dat bedrijven beter af zijn als de koeien minder dan 9500 kg melk produceren.

tekst **Tijmen van Zessen**

Wie de productie van zijn koeien omhoog kan schroeven, is een vakman. Het vergt een nauwlettende verzorging van de koe, een uitgebalanceerde voeding en een gezonde veestapel. Melkveehouders met een hoogproductieve veestapel krijgen loon naar werken: het saldo per koe stijgt naarmate de productie van het dier hoger is (figuur 1).

Maar de economie van een melkveebedrijf gaat verder dan het saldo. In opdracht van de studiegroep EDF (European Dairy Farmers) analyseerde Alfa Accountants het inkomenseffect van een hoge melkproductie. Daaruit blijkt dat een hoge productie per koe verre van gunstig is voor het gezinsinkomen van melkveehouders (figuur 2). Een Nederlands bedrijf bijvoorbeeld verdient gemiddeld twee cent minder per kg meetmelk als de productie hoger is dan 9500 kg melk per koe. Op een bedrijf met één miljoen kg melk is dat 20.000 euro per jaar.

Meerprijs voor laatste liters

Voor de meeste landen in het noorden, westen en zuiden van Europa gaat dezelfde vlieger op, alleen de Oost-Europese landen vormen een uitzondering. Rick Hoksbergen, directeur Agro voor Alfa-Accountants, legt uit hoe dat zit: 'In Oost-Europa liggen de lonen lager, zijn de stallen goedkoper en zijn er meer bedrijven die de melkveetak combineren met een akkerbouwpoet. Gemengde bedrijven kunnen hun grond flexibel inzetten. En de lage lonen zorgen ervoor dat meer aandacht voor het vee relatief weinig kost. Al met al is het

daar goedkoper om een hoge productie te realiseren.'

Veehouders die meer dan 9500 kg melk per koe melken en niet naar Oost-Europa willen vertrekken, kunnen dus maar beter op de rem trappen? Doen zij er verstandig aan de koeien minder melk te laten produceren? Hoksbergen: 'Melkproductie per koe zou een resultante moeten zijn van de bedrijfsvoering, het moet geen doel op zich zijn. Een aantal bedrijven moet té hard zijn best doen om die hoge productie te realiseren. Bij veel veehouders bestaat het idee dat de vaste kosten worden verdund bij een hogere melkproductie per koe, maar kennelijk gebeurt dat niet in voldoende mate.'

De categorie hoogproductieve bedrijven bestond in de meeste landen uit bedrijven waar de koeien meer dan 9500 kg melk produceerden. Op de laagproductieve bedrijven produceerden de koeien gemiddeld tussen de 6500 en 8000 kg melk per koe. In landen waar de gemiddelde productie erg laag is, bijvoorbeeld Ierland, werd voor een andere indeling gekozen.

Pierre Berntsen, directeur agrarische bedrijven voor ABN Amro, hecht belang aan deze indeling bij de interpretatie van de cijfers. 'Je kunt niet generiek zeggen dat een lage melkproductie beter rendeert, dan zou je appels met peren vergelijken. Elke koe vraagt onderhoudsvoer, melkveehouders hebben koeien om melk te produceren. Het lijkt mij logisch dat er te veel kosten worden gemaakt waar geen omzet tegenover staat als koeien minder dan 6500 kg melk produceren. Omgekeerd is het kennelijk wel zo dat boeren een meerprijs betalen voor de laatste liters

melk als koeien meer dan 9500 kg melk produceren; de wet van de remmende meeropbrengst.'

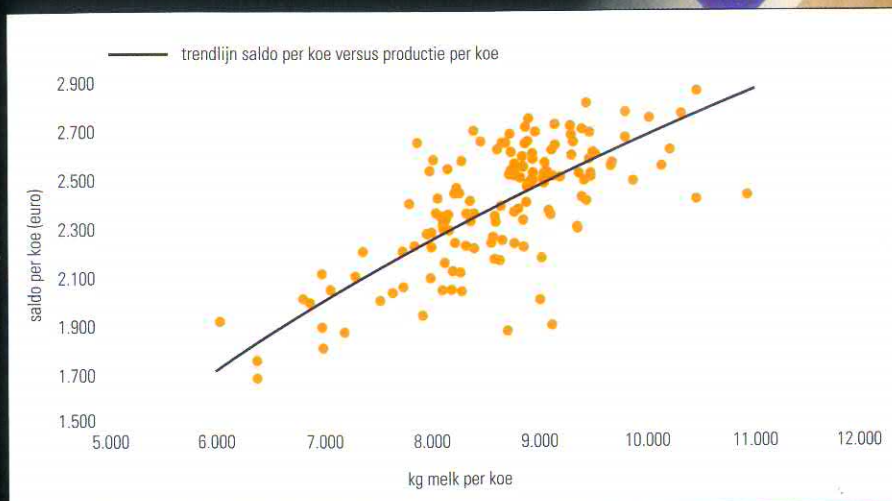
Kostennadeel op alle fronten

Alfa Accountants dook dieper in de uitkomsten van de vergelijking en specificeerde de kostenopbouw van bedrijven met hoge en lage producties (figuur 3). Niet verrassend is het om te zien dat de directe kosten per koe bij hogere producties toenemen. Er is extra en vaak ook duurder voer gebruikt om de hogere producties te realiseren. Ook de veekosten nemen toe naarmate een koe meer melk produceert. Hoksbergen: 'De mate waarin de directe kosten stijgen, varieert. In Nederland zijn melkveehouders met hoogproductieve koeien 200 euro meer per koe kwijt, in Denemarken en Italië zijn de verschillen met meer dan 500 euro extremer.'

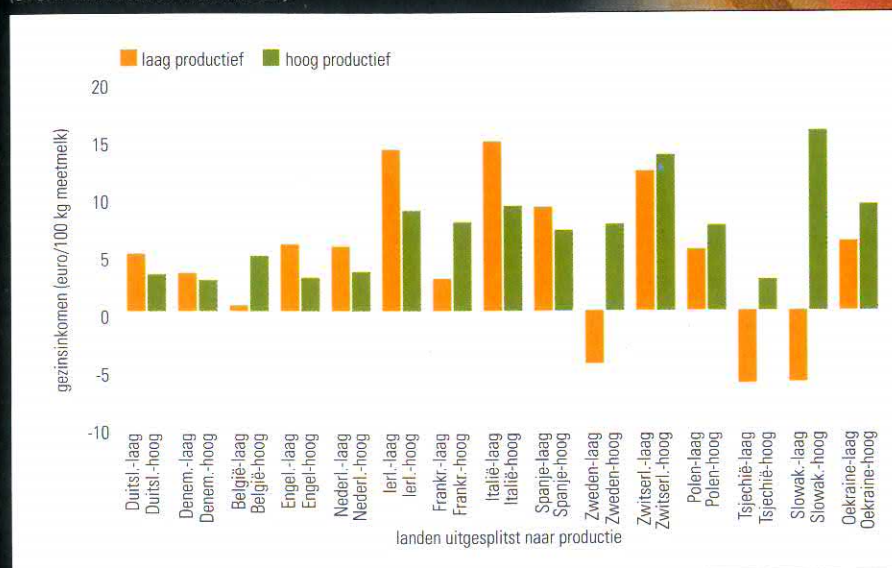
Frappanter is het volgens Hoksbergen dat niet alleen de directe kosten, maar ook de bewerkings-, de gebouw- en landkosten op hoogproductieve bedrijven hoger zijn. 'Je zou verwachten dat je de kosten van een stal bij een hogere productie kunt uitsmeren over meer liters. Een veehouder kan dan met hetzelfde aantal stalplaatsen meer opbrengsten genereren. Maar de gebouwkosten per koe blijken in Nederland juist 250 euro hoger op bedrijven met hoge producties. Mogelijk kiezen deze bedrijven voor een luxere stal die zich op grond van deze cijfers niet sneller terugverdient.' Volgens Hoksbergen zitten er in de analyse in beide productieklassen bedrijven met nieuwe stallen. Daarin bestaat derhalve geen verschil.

Los hiervan is het wel zo dat de hoogproductieve bedrijven gemiddeld genomen

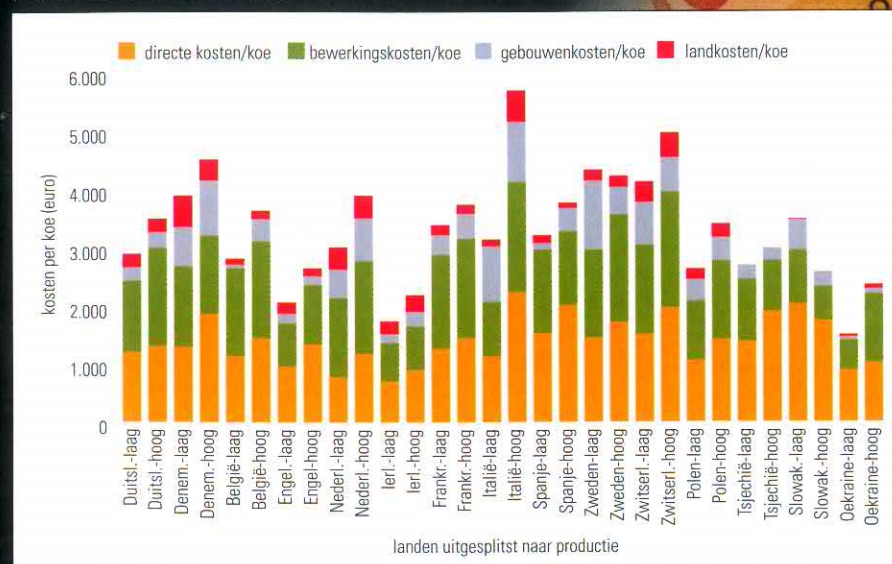
Figuur 1 – Samenhang tussen productie per koe en saldo per koe
(bron: Alfa Accountants)

Figuur 2 – Samenhang tussen productieniveau per koe en gezinsinkomen
(bron: Alfa Accountants/EDF)

Figuur 3 – Opbouw van kosten op bedrijven met hoge en lage producties per koe
(bron: Alfa Accountants/EDF)

minder weidegang toepassen (tabel 1) en intensiever zijn.

Jaap Gielen is het met Hoksbergen eens dat de melkproductie per koe een resultante moet zijn van de bedrijfsvoering. 'En dus niet omgekeerd', stelt de branchespecialist melkvee van Countus accountants en bedrijfsadviseurs. Melkveehouders zouden de kostprijs als leidraad moeten hanteren, vindt hij. 'Je kunt het top voor elkaar hebben met een aparte transitiestal en daarmee koeien perfect de lactatie laten beginnen, maar wat kost dat en wat levert het op? Kennelijk te weinig.'

Ander krachtenveld na 2015

Toch brengt Gielen een nuance in het verhaal: 'Na 2015 ontstaat er een ander krachtenveld. Het aantal dierplaatsen is dan een productie beperkende factor. Ook de fosfaatuitstoot vormt een limiet; een hogere melkproductie per kilogram fosfaatproductie is dan belangrijk. De toppers in fosfaatefficiëntie produceren met 200 kg melk per kg fosfaat; 25 procent meer dan het gemiddelde. Intensieve bedrijven met een hoge melkproductie, weinig jongvee en een fosfaatarm rantsoen zijn dan in het voordeel.'

Scherp boeren dus. En dat betekent bijvoorbeeld melken met een hoge voerefficiëntie. 'Wie het meest efficiënt gras weet om te zetten in melk is straks succesvol, voerefficiëntie is dan een belangrijke parameter', voorspelt ABN Amro-topman Berntsen. 'Het voer blijft duur en het rendement neemt af als je voer moet aankopen en mest moet afzetten. De

efficiënte bedrijven zijn na 2015 in staat om de grens van 14.000 kilo melk per hectare op te vijzelen richting 20.000 kilo melk per hectare, zonder daarvoor mest af te voeren of veel ruwvoer voor aan te kopen.'

Melken uit ruwvoer

Een hoge voerefficiëntie en een hoge melkproductie lijken gevoelsmatig bij elkaar te horen. Is een hogere voerefficiëntie, als we de cijfers van EDF in ogen-schouw nemen, dan wel zo interessant voor de portemonnee? DLV heeft in studieclubverband een pilot gedraaid onder veertig melkveehouders en kwam tot de conclusie dat er weinig tot geen verschil bestaat tussen de voerefficiëntie van hoog- en laagproductieve bedrijven. 'Het verschil in productie ontstaat vooral doordat hoogproductieve koeien meer voer opnemen. Van elke kilo drogestofvoeropname ligt het optimum tussen de 1,4 en 1,5 kilo meetmelk', licht adviseur Tom Baak toe. 'Ligt dit getal op 1,4 en lager, dan kun je vraagtekens zetten of het gevoerde rantsoen goed benut wordt. Bij een getal hoger dan 1,5 kan het duiden op afbraak van lichaamsreserves.'

Baak maakt wel een duidelijk onderscheid tussen krachtvoer en ruwvoer; van krachtvoer is het normaal gesproken makkelijker melk produceren dan van ruwvoer. 'Maar ruwvoer is voor de koe een noodzakelijke structuurbron. Op basis van de huidige voerprijzen is het bovendien voordeliger om ruwvoer aan te kopen. Ruwvoer kost tussen de 10 en 14 cent per kilo droge stof, voor krachtvoer betaal je 20 à 25 cent per kilo droge stof.' Onder Nederlands/Vlaamse omstandigheden is een verhouding van één derde krachtvoer en twee derde ruwvoer vol-

gens Baak de meest economische. De ruwvoerprijzen zullen wel gaan oplopen, maar Nederland blijft volgens Baak qua teeltomstandigheden het perfecte land om ruwvoer te verbouwen.

Het nut van een hoge productie dan wel voerefficiëntie is volgens Jan Halewyck ook afhankelijk van de leeftijdsopbouw van een melkveestapel. De adviseur van de Vlaamse Boerenbond stelt dat een productie hoger dan 9500 kg melk per koe rendabel is bij een vervangingspercentage van maximaal 25. 'Naarmate een bedrijf meer koeien in de derde of daaropvolgende lactaties melkt, is de voerefficiëntie hoger. Een oude koe gaat efficiënter met het voer om dan een vaars.' Bovendien kan een bedrijf bij een lager vervangingspercentage toe met minder jongvee en dat scheelt in de opfokkosten.

Extra stuk stal bouwen

Maar ook in België zijn het zelden de bedrijven met de hoogste producties die ook tekenen voor de hoogste inkomens, zo blijkt uit cijfers van Boerenbond. Het optimum ligt volgens Halewyck op 8500 kg melk per koe (boekhoudkundig). 'Wie meer wil melken, zal de koeien er ook naar moeten voeren en al snel met twee droogstandgroepen gaan werken of aparte rantsoenen mengen voor meerdere productiegroepen.' De extra arbeid en mechanisering die dat vergt, verklaart volgens Halewyck de hogere bewerkingskosten uit de EDF-cijfers (figuur 3).

De hogere kosten voor gebouwen op hoogproductieve bedrijven kan ook Halewyck wel plaatsen: 'Pak twee bedrijven met elk honderd koeien, het één met een gemiddelde productie van 9000 kg melk per koe, het andere met een productie van 10.000 kg melk per koe. Het verschil van die honderd koeien is in totaal 100.000 kg melk. De extra kosten die gepaard gaan met die 100.000 kg extra melk zijn fors. Dan kan het goedkoper zijn om 9000 kg per koe te melken en voor elf koeien een extra stuk stal aan te bouwen.'

Tabel 1 – Bedrijfsstelsel van laag- en hoogproductieve bedrijven (bron: Alfa Accountants)

	weiden	zomerstalvoeren	summerfeeding
lage productie	75%	21%	4%
hoge productie	66%	20%	14%

Jan Offenberg: 'Lagere productie zorgde voor tiende procent meer eiwit'

Winst uit elke kilo melk

Melkveehouder Jan Offenberg schroefde de productie van zijn koeien doelbewust terug om een beter rendement uit zijn bedrijf te halen. Offenberg: 'Hoeveel de koeien produceren, is mij om het even; het gaat erom hoeveel je per kilogram verdient.'

tekst **Jorieke van Cappellen**

In een jaar tijd zakte het rollend jaargemiddelde per koe op het melkveebedrijf van Jan Offenberg van 9200 kg melk naar 8071 kg. Samen met zijn vrouw Titia, zijn vader Jan en twee parttime arbeidskrachten runt Jan Offenberg een bedrijf met 288 melkkoeien. Het bedrijf met 80 hectare grasland heeft een melkquotum van 2,25 miljoen kg melk. Met een productie van 28.000 kg melk per hectare is het bedrijf zeer intensief te noemen. Het laten zakken van de productie was geen bewuste keuze, vertelt Jan Offenberg. 'Het was eerder het gevolg van de keuzes die we maakten om het rendement uit ons bedrijf te verbeteren.'

Meer melk kost meer brok

De belangrijkste reden om de koeien niet maximaal te laten produceren, was bij Jan Offenberg de te hoge krachtvoergift die ermee gepaard ging. 'De kosten liepen te hard op in vergelijking met de opbrengsten. Wij zaten op een gegeven moment op een krachtvoergift van 29 kg per 100 kg meetmelk met een krachtvoerprijs van 5,85 euro in 2010.'

Offenberg besloot de krachtvoergift naar beneden bij te stellen en voert momenteel 22,9 kilo krachtvoer per 100 kg melk. Dat met minder krachtvoer de melkproductie ruim duizend kilo daalde, is Offenberg om het even. 'Als ik meer verdien bij een lagere productie, dan zij het zo.'

In 2011 toonden de krachtvoerkosten echter geen daling, maar stegen ze licht naar 6,60 euro per 100 kg meetmelk. De gestegen krachtvoerpreisen en de aankoop van 89 extra melkkoeien zijn hier volgens Offenberg debet aan: 'Was ik op hetzelfde niveau gebleven in de krachtvoergift, dan waren de krachtvoerkosten fors hoger uitgevallen.'

Naast krachtvoer probeert Offenberg de

kosten voor de ruwvoerproductie zo laag mogelijk te houden door alle grondbewerking in eigen beheer te doen. 'We verbouwen alleen gras omdat dit het goedkoopst is om zelf te produceren', zegt de melkveehouder.

De benodigde snijmais wordt aangekocht. 'Mais is een te duur gewas om zelf te telen. De totale bewerkingskosten plus kunstmest liggen op ongeveer 1100 euro per hectare. Bij grasland is dat hooguit 350 tot 400 euro per hectare. Bovendien haal je hier op de Groningse kleigrond een hogere opbrengst met gras. Voor snijmais ligt de opbrengst slechts op maximaal 50 ton product per hectare.'

Momenteel voert Offenberg een rantsoen van 50 procent kuilgras en 50 procent snijmais. 'Met het oog op verdere uitbreiding van de veestapel hebben we het afgelopen jaar 50 hectare grasland aangekocht.' De melkveehouder overweegt het aandeel mais in het rantsoen daarom terug te schroeven en meer gras te gaan voeren.

Een rantsoen van enkel gras is voor Offenberg echter geen optie. 'Ik wil niet bezuinigen op de gezondheid van de koeien. Mais past heel goed in het rantsoen omdat het koeien net dat beetje extra energie geeft.'

Productie opvijzelen na 2015

Naast de economische winst zag Offenberg meerdere voordelen in het lagere productieniveau van zijn koeien. 'De koeien hoeven niet op hun tenen te lopen en daardoor heb je minder werk met probleemkoeien', zegt Offenberg. Daarnaast verbeterden de gehalten in de melk. 'Het eiwitgehalte steeg met een tiende naar 3,56 procent.'

Wat als na 2015 niet het melkquotum, maar de fosfaatuitstoot de beperkende factor zal zijn in de bedrijfsvoering? Offenberg realiseert zich dat de fosfaatuitstoot van een hoogproductieve koe relatief gezien beter uit kan pakken. 'Wellicht zullen we tegen die tijd toch de productie opvijzelen. Het vee daarvoor hebben we al. We hoeven dan alleen het krachtvoerniveau weer verder omhoog te brengen. Maar we doen dit alleen als het economisch gezien interessant is.'